

Odbor za razvoj

2023/2108(INI)

25.10.2023

MIŠLJENJE

Odbora za razvoj

upućeno Odboru za vanjske poslove

o oblikovanju stajališta EU-a o obvezujućem instrumentu UN-a o poslovanju i ljudskim pravima, a posebno o pristupu pravnom lijeku i zaštiti žrtava
(2023/2108(INI))

Izvjestitelj za mišljenje: Miguel Urbán Crespo

PA_NonLeg

PRIJEDLOZI

Odbor za razvoj poziva Odbor za vanjske poslove da kao nadležni odbor u prijedlog rezolucije koji će usvojiti uvrsti sljedeće prijedloge:

- A. budući da se EU temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, kako je navedeno u članku 2. Ugovora o Europskoj uniji; budući da se djelovanje na međunarodnoj sceni mora voditi tim načelima i biti u skladu s načelom usklađenosti politika radi razvoja, kako je utvrđeno u članku 208. Ugovora iz Lisabona;
 - B. budući da provedba Programa održivog razvoja do 2030. i načela „Ne zaboravimo nikoga“ podrazumijeva da gospodarski razvoj ide ruku pod ruku sa socijalnom pravdom, dobrom upravljanjem i poštovanjem ljudskih prava;
 - C. budući da žrtve povreda prava koje počine korporacije nailaze na brojne prepreke u pristupu pravnim sredstvima; budući da se i dalje gotovo ništa ne poduzima u pogledu problema nekažnjavanja transnacionalnih korporacija za povrede ljudskih prava jer ne postoji solidan i sveobuhvatan regulatorni okvir na globalnoj razini;
 - D. budući da su žrtve tih slučajeva kršenja ljudskih prava uglavnom siromašne i ranjive osobe;
1. žali zbog toga što vodeća načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima nisu sastavni dio izvršivih instrumenata; podsjeća da se loša provedba vodećih načela UN-a i drugih međunarodno priznatih standarda kao što su smjernice za multinacionalna poduzeća Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj uvelike pripisuje njihovoj neobvezujućoj naravi;
 2. sa zabrinutošću primjećuje da postoji neravnoteža između prava i obveza transnacionalnih korporacija, osobito kad je riječ o ugovorima o zaštiti ulaganja kojima se ulagačima dodjeljuju široka prava koja nisu nužno popraćena obvezujućim i provedivim obvezama u pogledu poštovanja ljudskih prava, radnog prava i prava u području zaštite okoliša;
 3. naglašava da treba hitno odobriti obvezujuće i provedive međunarodne norme za reguliranje aktivnosti transnacionalnih korporacija i njihovih globalnih lanaca vrijednosti; ističe da velik dio kršenja ljudskih, radničkih i prava u području zaštite okoliša počine brojne transnacionalne korporacije koje imaju sjedište na globalnom sjeveru, ali djeluju u zemljama u razvoju;
 4. podsjeća da se broj slučajeva povrede prava radnika koje počine poduzeća povećava diljem svijeta i da je prema Indeksu prava koji objavljuje Međunarodna konfederacija sindikata 113 zemalja (u odnosu na 106 u 2021.) radnicima uskratilo pravo na osnivanje ili pristupanje sindikatu, 87 % zemalja povrijedilo je pravo na štrajk, a četiri od pet zemalja blokiralo je kolektivno pregovaranje;
 5. podsjeća na to da su osobe u zemljama u razvoju, posebno autohtone i tradicionalne zajednice, maloposjednici i drugi mali proizvođači hrane, žene, borci za ljudska prava i

radnici, pripadnici manjina i drugih ranjivih skupina nerazmjerne pogodjeni kršenjima ljudskih, radničkih i prava u području zaštite okoliša koja počine transnacionalne korporacije; napominje da su ta kršenja dodatno pogoršana zbog korupcije i da često prolaze nekažnjeno kao u slučajevima Mariana i Brumadinho (Brazil), Rana Plaza (Bangladeš), Marikana (Južna Afrika) i Chevron-Texaco (Ekvador) te mnogim drugima; poziva na promicanje transparentnosti nametanjem obveze transnacionalnim korporacijama da objavljaju relevantne informacije o svojim aktivnostima, njihovu utjecaju na ljudska prava i mjerama poduzetima za rješavanje tih problema te da osiguraju pristup pravosuđu s posebnim naglaskom na socijalnoj dimenziji i manjinama te drugim ranjivim skupinama kao i na djelotvornom pravnom lijeku za žrtve kršenja i povreda ljudskih prava;

6. ističe da su mikropoduzeća te mala i srednja poduzeća u mnogim dijelovima svijeta često pokretačka snaga lokalnih gospodarstava; ističe da MMSP-ovi diljem svijeta čine 90 % poduzeća, 60 do 70 % radnih mjesta i 50 % bruto domaćeg proizvoda; ponovno ističe važnost osiguravanja odgovarajućih ravnopravnih uvjeta za sve i potiče Komisiju da osigura zaštitne mjere i izuzeća za MMSP-ove tijekom pregovora o tom instrumentu;
7. poziva Vijeće da Komisiji dodijeli ambiciozan mandat kako bi se u potpunosti uključila u pregovore o pravno obvezujućem instrumentu UN-a o transnacionalnim korporacijama i ljudskim pravima, u skladu s ciljevima utvrđenima Rezolucijom Vijeća UN-a za ljudska prava 26/9 od 14. srpnja 2014. kojom se ti pregovori ovlašćuju; ističe da bi se pregovorima, kao i mandatom EU-a, trebala osigurati suradnja s postojećim i potencijalnim partnerima u području poslovanja i ljudskih prava te konstruktivna suradnja s dionicima na koje bi utjecao taj ugovor, uključujući međunarodne organizacije, sindikate i druge predstavnike radnika i organizacije civilnog društva; nadalje, naglašava potrebu za usvajanjem rodno osjetljivog pristupa tijekom cijelog postupka jer kršenja ljudskih prava nisu rodno neutralna i ne bi se trebala tretirati kao takva; ističe potrebu za jačanjem diplomacije i ugleda EU-a kao vjerodostojnog partnera i branitelja ljudskih prava i prava u području zaštite okoliša; naglašava da se za tu svrhu stajalište EU-a mora temeljiti na nadređenosti ljudskih prava i uključivati snažne mehanizme provedbe i praćenja (uključujući zahtjeve za izvješćivanje i periodični pregled kako bi se osigurala usklađenost), pristup pravosuđu za žrtve kršenja ljudskih prava te odredbe o solidarnoj odgovornosti koje se primjenjuju na transnacionalne korporacije i njihove lance vrijednosti te koje su različite i neovisne od onih koje su odredile države; poziva Komisiju da se u potpunosti uključi u buduće pregovore o obvezujućem ugovoru UN-a o poslovanju i ljudskim pravima te da osigura da on ima široko materijalno područje primjene, da se njime obuhvate sva međunarodno priznata ljudska prava uključujući temeljna prava radnika i sindikata utvrđena relevantnim međunarodnim radnim standardima i da se temelji na svim relevantnim konvencijama UN-a; napominje da bi se, povrh toga, države članice trebale pojedinačno uključiti u taj proces;
8. naglašava da je važno da područje primjene pravno obvezujućeg instrumenta o kojem se pregovara obuhvati sve transnacionalne korporacije i druga poduzeća transnacionalnog karaktera, kako je utvrđeno Rezolucijom 26/9 kao i njihove aktivnosti koje provode putem podružnica, društava kćeri, posrednika, dobavljača, partnerstva, zajedničkih pohvata ili stvarnog vlasništva; međutim, zabrinut je zbog toga što i dalje postoje brojni nedostaci u upravljanju na međunarodnoj razini te poziva na nastavak multilateralnog

djelovanja kako bi se poslala dosljedna poruka sadašnjim i potencijalnim partnerima za suradnju;

9. naglašava da je važno uključiti odredbu o izvanteritorijalnosti koja se temelji na matičnom društvu i da žrtve kršenja ljudskih prava koja počine transnacionalne korporacije imaju pristup pravosuđu u matičnoj državi korporacija; posebno ističe da je potrebno definirati jasne obveze za transnacionalne korporacije u pogledu iskorjenjivanja dječjeg i prisilnog rada iz njihovih lanaca opskrbe i aktivnosti;
10. naglašava da takav pravno obvezujući instrument za učinkovitu zaštitu žrtava i jamčenje pristupa pravosuđu mora, među ostalim, uključivati slobodan, prethodni i informirani pristanak za aktivnosti koje se razvijaju na teritorijima autohtonih naroda, smisleno savjetovanje s pogodenim pojedincima i zajednicama te njihovo sudjelovanje u postupcima donošenja odluka u vezi s aktivnostima transnacionalnih korporacija koje mogu utjecati na njihove živote i egzistenciju, pravo na odbijanje, prebacivanje tereta dokazivanja, mehanizme za osiguravanje izvanteritorijalne jurisdikcije, kao što je nužna nadležnost (*forum necessitatis*) i zabrana odbijanja nadležnosti (*forum non conveniens*), obveze međunarodne suradnje u provedbi stranih presuda, pravo na informacije i pravo na potpunu odštetu; naglašava da se pravo na potpunu odštetu odnosi i na postupak pružanja pravnog lijeka žrtvama kršenja ljudskih, radničkih ili prava u području zaštite okoliša, njihovim obiteljima ili zajednicama pogodenom takvim kršenjima i na značajne ishode kojima se može suzbiti ili ispraviti negativni učinak; ističe da naknada štete mora biti primjerena, učinkovita, brza i razmjerna težini počinjenih povreda i pretrpljene štete te da bi u svakom slučaju trebala biti prilagođena specifičnom kontekstu i stanju nositelja prava;
11. smatra da se uspostavom obveza dužne pažnje u pogledu ljudskih prava te prava u području zaštite okoliša i klime na globalnoj razini jača učinkovitost predstojeće direktive EU-a o dužnoj pažnji za održivo poslovanje i stvaraju jednako visoki standardi diljem svijeta; u tom pogledu ističe da bi prijedlog Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje trebao imati sveobuhvatniji i uključiviji pristup; osim toga, uvjeren je da bi se Ugovorom UN-a moglo uspostaviti važne odredbe za poboljšanje pravne zaštite pogodenih osoba, čime bi se ojačala direktiva EU-a;
12. naglašava važnost uloge boraca, skupina i organizacija za ljudska prava i sindikalnih aktivista te važnost toga da ugovorom izričito uvrsti priznavanje prava na obranu ljudskih prava, prava u području zaštite okoliša i radničkih prava na način da se izričito navede pravo boraca na zaštitu i slobodu od zastrašivanja i odmazde;
13. podsjeća da je za iskorjenjivanje kršenja ljudskih prava ključno promicanje ciljeva dostojanstvenog rada kao što su održivo poslovno ponašanje, socijalni dijalog, sloboda udruživanja, kolektivno pregovaranje i socijalna zaštita;
14. podsjeća na to da je postupanje s dužnom pažnjom jedna od ključnih sastavnica drugog stupa vodećih načela UN-a o odgovornosti poduzeća i poštovanju ljudskih prava; naglašava da djelotvorno postupanje s dužnom pažnjom može doprinijeti i poboljšanom pristupu pravnom lijeku; napominje da provedba postupaka dužne pažnje ne bi trebala automatski izuzeti transnacionalne korporacije od odgovornosti.

INFORMACIJE O USVAJANJU U ODBORU KOJI DAJE MIŠLJENJE

Datum usvajanja	24.10.2023
Rezultat konačnog glasovanja	+: -: 0:
Zastupnici nazočni na konačnom glasovanju	Barry Andrews, Dominique Bilde, Catherine Chabaud, Antoni Comín i Oliveres, Mónica Silvana González, Pierrette Herzberger-Fofana, György Hölvényi, Rasa Juknevičienė, Beata Kempa, Karsten Lucke, Eleni Stavrou, Tomas Tobé, Miguel Urbán Crespo
Zamjenici nazočni na konačnom glasovanju	Ilan De Basso, Marlène Mortler, Caroline Roose, Carlos Zorrinho
Zamjenici nazočni na konačnom glasovanju prema čl. 209. st. 7.	Karolin Braunsberger-Reinhold

POIMENIČNO KONAČNO GLASOVANJE U ODBORU KOJI DAJE MIŠLJENJE

10	+
NI	Antoni Comín i Oliveres
Renew	Barry Andrews, Catherine Chabaud
S&D	Ilan De Basso, Mónica Silvana González, Karsten Lucke, Carlos Zorrinho
The Left	Miguel Urbán Crespo
Verts/ALE	Pierrette Herzberger-Fofana, Caroline Roose

8	-
ECR	Beata Kempa
ID	Dominique Bilde
PPE	Karolin Braunsberger-Reinhold, György Hölvényi, Rasa Juknevičienė, Marlene Mortler, Eleni Stavrou, Tomas Tobe

0	0
-	-

Korišteni znakovi:

- + : za
- : protiv
- 0 : suzdržani